Innhold

Fra forordet til første utgave 5

Forord til annen utgave 6

DEL I INNLEDNING 27

Kapittel 1 Forsikring og forsikringstyper 29
1.1 Emnet 29
1.2 Forsikring, premie og avgrensning av risiko 30
1.2.1 Begrepet forsikring 30
1.2.2 Elementene i premieberegningen 32
1.2.3 Risikogrupper og katastroferisiko 32
1.3 Personforsikring og skadeforsikring 34
1.3.1 Innledning 34
1.3.2 Personforsikring 35
1.3.2.1 Innledning og oversikt 35
1.3.2.2 Livsforsikring 35
1.3.2.3 Ulykkesforsikring 36
1.3.2.4 Sykeforsikring 37
1.3.2.5 Kombinert personforsikring 37
1.3.3 Skadeforsikring 38
1.3.3.1 Begrep og oversikt 38
1.3.3.2 Tingskadeforsikring 39
1.3.3.3 Driftsinteresseforsikring 39
1.3.3.4 Ansvarsforsikring 40
1.3.3.5 Forsikring mot utgifter 40
1.3.3.6 Kredittforsikring 40
1.3.3.7 Kombinerte forsikringer 41
1.3.4 Kombinert person- og skadeforsikring 41
1.4 Individuell og kollektiv forsikring 41
1.5 Frivillig og tvungen forsikring 42

Kapittel 2 Rettskildene i forsikringsavtaleretten 45
2.1 Innledning 45
2.2 Forsikringsavtaleloven (fal.) 46

2.2.1 Bakgrunn og forarbeider 46
2.2.2 Lovens oppbygging og innhold 47
2.2.3 Lovens virkeområde 50
2.2.3.1 Det alminnelige virkeområde 50
2.2.3.2 Virkeområdet for annen del: Prekontraktuelle plikter ved forsikringsdistribusjon. Angrerett . . 50
2.2.3.3 Virkeområdet for tredje del: Avtaler om skadeforsikring 50
2.2.3.4 Virkeområdet for fjerde del: Avtaler om personforsikring 52
2.2.4 Lovens preseptoriske karakter 53
2.2.4.1 Utgangspunkt og oversikt 53
2.2.4.2 Særskilte unntak fra preseptiviteten 54
2.2.4.3 Unntak fra preseptivitet for «store risikoer» . . . 54
2.2.4.4 Unntak fra preseptivitet i tredje del om skadeforsikring 55
2.2.4.5 Unntak for avtaler som gjelder andre enn forbruker 57
2.3 Annen lovgivning 57
2.3.1 EØS-relatert lovgivning 57
2.3.2 Annen privatrettslig lovgivning 60
2.4 Rettspraksis, nemndspraksis og forsikringspraksis 61
2.4.1 Innledning 61
2.4.2 Rettspraksis 61
2.4.3 Nemndspraksis 62
2.4.3.1 Innledning 62
2.4.3.2 Regler for nemndsbehandling 63
2.4.3.3 Nemndenes avgjørelser 64
2.4.3.4 Nemndspraksis som rettskildefaktor i rettspraksis 65
2.4.3.5 Betydningen av nemndspraksis når det ikke foreligger rettspraksis 68
2.4.4 Forsikringspraksis 68
2.5 Litteraturen 71

Kapittel 3 Offentlig rammeverk og tilsyn med forsikringsvirksomheten 73
3.1 Innledning 73
3.2 EU og forsikringsvirksomhet 75
3.3 Hvem kan drive forsikringsvirksomhet? 77
3.3.1 Forsikringsmonopolet 77
3.3.2 Separasjonsprinsippet 84
3.4 Forsikringsforetak: Konsesjon og organisering 87
3.4.1 Konsesjonssystemet 87

3.4.2 Foretaksformen 88
3.4.3 Eierskap og konsernforhold 90
3.4.4 Foretakets organer 91
3.5 Forsikringsforetakenes virksomhet 92
3.5.1 Forbud mot annen virksomhet 92
3.5.1.1 Regulering og oversikt 92
3.5.1.2 Grenser som følger av konsesjonssystemet og særskilte lovregler 93
3.5.1.3 Kapitalforvaltning 93
3.5.1.4 Innlån 94
3.5.1.5 Tilknyttet virksomhet 94
3.5.2 Kapitalkrav og avsetninger 98
3.5.2.1 Innledning 98
3.5.2.2 Avsetninger 98
3.5.2.3 Ansvarlig kapital 99
3.5.3 Særlige regler om forsikringskapital i livsforsikring 100
3.5.4 Premieberegning 101
3.5.4.1 Livsforsikring 101
3.5.4.2 Skadeforsikring 102

DEL II FORSIKRINGSAVTALEN 105

Kapittel 4 Innledning og oversikt 107

Kapittel 5 Aktørene i forsikringsforhold 109
5.1 Forholdet på forsikringskundesiden 109
5.1.1 Forsikringstaker og kunde 109
5.1.2 Sikrede og forsikrede 110
5.1.3 Andre med rettigheter under forsikringen 111
5.2 Forholdet på forsikringsgiversiden 111
5.2.1 Innledning 111
5.2.2 Koassuranse og reassuranse 112
5.2.2.1 Koassuranse. Hovedassurandør 112
5.2.2.2 Reassuranse 113
5.3 Forsikringsformidling; agenter og meglere 114
5.3.1 Innledning og oversikt 114
5.3.2 Forskjellige typer av meglere og agenter 116
5.3.3 Meglerens/agentens arbeidsoppgaver – begrepet «forsikringsformidling» 116
5.3.4 Vilkår for å drive forsikringsformidling 118
5.3.5 Krav til forsikringsformidlingsvirksomheten 119

Kapittel 6 Forsikringsforetakets og andre forsikringsdistributørers rådgivnings- og informasjonsplikter før avtaleinngåelse 121
6.1 Innledning og oversikt 121
6.2 Pliktsubjekt og anvendelsesområde 123
6.3 Tidspunktet for pliktene 123
6.4 Rådgivning – tilbud og personlig anbefaling 125
6.4.1 Alminnelige prekontraktuelle plikter 125
6.4.1.1 Innhenting av opplysninger om kunden. Sondringen mellom tilbud og personlig anbefaling 125
6.4.1.2 Tilbud om forsikring 126
6.4.1.3 Personlig anbefaling 127
6.4.1.4 Generelle krav til opplysninger og bistand 127
6.4.1.5 Finansiering av rådgivningen 130
6.4.1.6 Formkrav 131
6.4.1.7 Særlig om fornyelse 131
6.4.2 Anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter . . 131
6.5 Informasjonsplikter 132
6.5.1 Innledning 132
6.5.2 Generelle informasjonsplikter 132
6.5.3 Skadeforsikring og personforsikring 134
6.5.4 Særregler for forbrukere og fjernsalg 136
6.5.5 Formkrav 137
6.6 Særlige regler for kollektiv forsikring 138

Kapittel 7 Inngåelse av forsikringsavtalen 140
7.1 Oversikt 140
7.2 Når er bindende avtale inngått? 141
7.2.1 Utgangspunktet: de alminnelige avtalerettslige reglene gjelder 141
7.2.2 Formelt unntak: Telefonsalg til forbruker 142
7.2.3 Reelt unntak: Reglene om ansvarstid 142
7.2.4 Inngåelse gjennom foretakets agenter 144
7.3 Avslag på forsikring 145
7.3.1 Innledning og oversikt 145
7.3.2 Utviklingen av regler om avslag på forsikring 146
7.3.3 Alminnelige forutsetninger 147
7.3.4 Reservasjoner i personforsikring 149
7.3.5 Saklig grunn til å nekte 149
7.3.5.1 Oversikt 149
7.3.5.2 Særlig risiko som saklig grunn 150
7.3.5.3 Kravet om «rimelig sammenheng» mellom risiko og avslag 153
7.3.5.4 Andre «særlige forhold» som saklig grunn 155

7.3.6 Forhold som det ikke kan legges vekt på 156
7.3.7 Krav til foretakets avslag 157

Kapittel 8 Forsikringsavtalen. De ulike elementene 158
8.1 Innledning 158
8.2 Forsikringsbeviset 158
8.2.1 Hovedreglene 158
8.2.2 Forholdet mellom forsikringsbevis og forsikringsavtale 161
8.3 Forsikringsvilkårene 163
8.3.1 Innledning 163
8.3.2 Ensidig fastsatte standardvilkår; forbrukerforsikring 164
8.3.3 Landbasert næringsforsikring 165
8.3.4 Avtalte standard forsikringsvilkår; sjøforsikring 165

Kapittel 9 Tolkning, utfylling og sensur av forsikringsavtaler 167
9.1 Tolkning og utfylling av forsikringsavtaler 167
9.1.1 Oversikt 167
9.1.2 Utgangspunkt og tolkningsmomenter 167
9.1.3 Tolkningsregler 176
9.1.4 Tolkning av avtalte standardvilkår 181
9.1.5 Utfylling av forsikringsavtaler 181
9.2 Sensur av forsikringsavtaler 181
9.2.1 Innledning, rettskilder og oversikt 181
9.2.2 Urimelige avtalevilkår 183
9.2.2.1 Rettspraksis 183
9.2.2.2 Nemndspraksis 188
9.2.2.3 Oppsummering 189
9.2.3 Urimelig forsikringsoppgjør 190
9.2.3.1 Virkeområdet for avtl. § 36 ved forsikringsoppgjør 190
9.2.3.2 Retts- og nemndspraksis 191
9.2.4 Forhandlede standardvilkår 193
9.2.5 Foretaket krever sensur 193

Kapittel 10 Foretakets informasjonsplikt etter inngåelsen av forsikringsavtalen 195
10.1 Innledning 195
10.2 Forhold forsikringsbeviset skal fremheve 195
10.3 Virkningen av forsømmelse av den etterfølgende informasjonsplikten 200

Kapittel 11 Forsikringstiden – forsikringens ansvarstid 204
11.1 Innledning 204

11.2 Når begynner foretakets ansvar å løpe? 204
11.2.1 Innledning 204
11.2.2 Hovedregelen 205
11.2.3 Fremskytelse av tidspunktet: Foretaket aksepterer skriftlig 206
11.2.4 Fremskytelse av tidspunktet: Anmodning om kurante forsikringer 206
11.2.5 Utskytelse av tidspunktet: Etter avtale og ved kontantklausuler 208
11.2.6 Løsningen i kollektiv forsikring 209
11.3 Opphør av forsikringsforholdet 209
11.3.1 Innledning 209
11.3.2 Forholdet ved forsikringstidens utløp 210
11.3.2.1 Utgangspunktet: Forsikringen fornyes 210
11.3.2.2 Forsikringstakerens rett til å unnlate å fornye . . 211
11.3.2.3 Foretakets rett til å unnlate å fornye 211
11.3.3 Forsikringstakerens rett til å avslutte forsikringsforholdet i forsikringstiden 214
11.3.4 Foretakets rett til å avslutte forsikringsforholdet i forsikringstiden 215
11.3.5 Oppgjøret ved opphør av forsikringsforholdet 217
11.3.6 Videreføring av livsforsikring 218
11.3.7 Særreglene i kollektiv forsikring 219

Kapittel 12 Endring av forsikringsavtalen 224
12.1 Innledning 224
12.2 Endring i forsikringstiden 224
12.3 Endring ved fornyelse av forsikringen 225

Kapittel 13 Premie og premiebetaling 229
13.1 Innledning 229
13.2 Forfallstid for premiekrav 229
13.3 Forsinket premiebetaling 230

DEL III DEKNINGSFELTET: FARE, ÅRSAKSSAMMENHENG OG TAP 235

Kapittel 14 Problem, terminologi og oversikt 237
14.1 Problemstilling. De fire elementene 237
14.2 Forsikringenes dekningsfelt og forsikringsavtaleloven 239
14.3 Det videre opplegget 240

Kapittel 15 Farefeltet 242
15.1 Utgangspunktet: Alle farer eller bare oppregnede farer? 242
15.1.1 Innledning 242
15.1.2 «Alle farer» og «oppregnede farer»: Eksempler fra praksis 243
15.1.3 Spiller utgangspunktet noen rolle? 245
15.2 Unntak for katastrofepreget risiko 245
15.2.1 Innledning 245
15.2.2 Atomrisiko. Spredning av biologiske/kjemiske substanser 246
15.2.3 Krig og krigslignende begivenheter, opprør etc. 246
15.2.4 Terrorhandlinger 247
15.2.5 Visse naturbegivenheter 248
15.3 Unntak for «påregnelige» tap 248
15.3.1 Problemstilling 248
15.3.2 Skadeforsikring 249
15.3.2.1 Forskjellige typer av unntak 249
15.3.2.2 Plutselig påvirkning eller skade 250
15.3.2.3 Uforutsett påvirkning eller skade 253
15.3.3 Ulykkesforsikring 253
15.3.4 Ytre versus indre påvirkning 254
15.4 Avgrensning gjennom årsaks- og suspensjonsklausuler 255

Kapittel 16 Tapsfeltet 257
16.1 Alle tap eller bare oppregnede tap: Et relevant utgangspunkt? . . . 257
16.2 Tapsbeskrivelsen: De tre lagene 257

Kapittel 17 Forsikringstilfellet 260
17.1 Begrepet «forsikringstilfellet» 260
17.2 Periodisering av forsikringstilfellet 261
17.2.1 Problem og løsningsmodeller 261
17.2.2 Skade-prinsippet 263
17.2.3 Faren rammet-prinsippet 265
17.2.4 Claims made-prinsippet og skadevirkning-prinsippet . . . 267
17.3 Ett eller flere forsikringstilfeller? 272
17.3.1 Problemstilling og relevans 272
17.3.2 Terminologi og utgangspunkt for tolkningen 274
17.3.3 Samspill mellom forsikringstilfellet og en senere skadeårsak 276
17.3.4 Felles bakenforliggende årsak 279
17.3.4.1 Innledning 279
17.3.4.2 Tingskadeforsikring 280
17.3.4.3 Ansvarsforsikring 282

Kapittel 18 Årsakssammenheng 284
18.1 Innledning, terminologi og oversikt 284
18.2 Årsakssammenheng som et faktisk problem. Bevisspørsmålene . . 285
18.3 Samvirkende skadeårsaker. Begrep og utvikling 286
18.3.1 Situasjoner med samvirkende skadeårsaker 286
18.3.2 Utvikling og oversikt 287
18.4 Landbasert forsikring 289
18.4.1 Innledning 289
18.4.2 Samvirkende årsaker fører til forsikringstilfellet 289
18.4.3 Fra forsikringstilfelle til tap 291
18.4.3.1 Forsikringstilfellet som «hovedårsak» 291
18.4.3.2 Adekvanslæren 292
18.5 Sjøforsikring 293
18.5.1 Innledning 293
18.5.2 Utgangspunktet: fordelingsregelen 293
18.5.3 Særregelen for samvirke mellom krigsfare og sjøfare . . . 295
18.6 Hypotetisk konkurrerende årsaker 295

DEL IV OPPLYSNINGS- OG OMSORGSPLIKTENE 297

Kapittel 19 Problem, terminologi og oversikt 299
19.1 Innledning 299
19.1.1 Problemstilling 299
19.1.2 Gruppering av opplysnings- og omsorgspliktene 301
19.1.3 Terminologi 301
19.2 Oversikt over foretakets sanksjoner ved brudd på opplysnings- og omsorgspliktene 302
19.3 Forholdet til dekningsfeltreglene 303
19.4 Fremstillingen videre 305

Kapittel 20 Opplysningsplikten 307
20.1 Innledning 307
20.1.1 Opplysningspliktens plass og betydning 307
20.1.2 Regelverket 308
20.2 Opplysningspliktens innhold og omfang 309
20.2.1 Hovedregelen: Riktige og fullstendige svar på stilte spørsmål 309
20.2.2 Unntaket: En aktiv og selvstendig opplysningsplikt 315
20.3 Hvem har opplysningsplikt? 317
20.4 Tidspunktet for opplysningsplikt 318
20.4.1 Utgangspunktet 318
20.4.2 Skadeforsikring 319

20.4.2.1 Ved inngåelse eller fornyelse av forsikringsavtalen 319
20.4.2.2 I forsikringstiden: Bare en korrigeringsplikt . . . 320
20.4.3 Personforsikring 322
20.4.3.1 Prinsippene 322
20.4.3.2 Hvor lenge kan foretaket innhente opplysninger? 323
20.4.3.3 Hvilke opplysninger kan foretaket bygge på? . . 323
20.5 Brudd på opplysningsplikten: Avkortning av foretakets ansvar . . . 326
20.5.1 Når og hvordan kan foretaket reagere: En oversikt over reaksjonsterskelen og reaksjonsmønsteret 326
20.5.2 Svikaktig forsømmelse av opplysningsplikten 327
20.5.2.1 Når foreligger svik? Grensen mot annen forsømmelse 327
20.5.2.2 Virkningen av svik 330
20.5.3 Annen forsømmelse av opplysningsplikten 330
20.5.3.1 Grensen mot «lite å legge til last» 330
20.5.3.2 Kriteriene ved avkortning av ansvaret 332
20.6 Brudd på opplysningsplikten: Oppsigelse 336
20.6.1 Hovedprinsippene 336
20.6.2 Retten til å fortsette forsikringsforholdet i personforsikring 337
20.7 Begrensninger i foretakets reaksjonsadgang 339
20.7.1 Foretaket kjente eller burde kjenne til det riktige forholdet 339
20.7.2 Det uriktige forholdet har ikke (lenger) betydning for foretaket 340
20.7.3 Foretaket har unnlatt å reklamere 341
20.7.4 Den særlige preklusjonsregelen i livsforsikring 341
20.8 Særregler for forhold som ikke kan opplyses 343
20.8.1 Problemstilling 343
20.8.2 Skadeforsikring 344
20.8.3 Individuell personforsikring 344
20.8.4 Kollektiv livsforsikring 348
20.9 Forholdet til forsikringens dekningsfelt – «skjulte handlingsklausuler»? 353

Kapittel 21 Endring av risikoen 355
21.1 Innledning 355
21.2 Ansvarsbegrensning ved risikoendring 356
21.2.1 Når kan foretaket reagere (reaksjonsterskelen) 356
21.2.1.1 Kravet til risikoendring 356
21.2.1.2 Kravet til årsakssammenheng 358
21.2.1.3 Kravet til kunnskap 359

21.2.2 Hvordan kan foretaket reagere (reaksjonsmønsteret) 360
21.2.3 Begrensninger i foretakets reaksjonsadgang 360
21.2.4 Forholdet til dekningsfeltet 361
21.3 Premierelatert ansvarsbegrensning ved risikoendring 361
21.3.1 Når kan foretaket reagere (reaksjonsterskelen) 361
21.3.2 Hvordan kan foretaket reagere (reaksjonsmønsteret) 363
21.3.3 Begrensninger i foretakets reaksjonsadgang 364

Kapittel 22 Fremkallelse av forsikringstilfellet 365
22.1 Innledning 365
22.2 Når kan foretaket reagere (reaksjonsterskelen) 366
22.2.1 Utgangspunktet 366
22.2.2 Unntak 367
22.3 Hvordan kan foretaket reagere (reaksjonsmønsteret) 368
22.3.1 Svikaktig eller forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet 368
22.3.1.1 Oversikt 368
22.3.1.2 Forsettsbegrepet. Beviset for forsett 369
22.3.1.3 Selvmord i livsforsikring 374
22.3.1.4 Benådningsbestemmelsen ved forsettlig fremkallelse i skadeforsikring 375
22.3.2 Grov uaktsom fremkallelse av forsikringstilfellet 376
22.3.2.1 Begrepet grov uaktsomhet. Oversikt over momentene 376
22.3.2.2 Trafikkrisiko o.l. 378
22.3.2.3 Brannrisiko 381
22.3.2.4 Unnskyldende momenter; ung alder 382
22.3.2.5 Avkortning av ansvaret 382
22.3.3 Simpel uaktsomhet 390
22.4 Begrensninger i foretakets reaksjonsadgang 391
22.5 Forholdet til dekningsfeltet 392

Kapittel 23 Brudd på sikkerhetsforskrifter 395
23.1 Innledning 395
23.2 Begrepet sikkerhetsforskrifter 396
23.2.1 Innledning 396
23.2.2 Påbud i forsikringsavtalen 396
23.2.3 Skadeforebyggende eller skadebegrensende anordninger eller tiltak 397
23.2.4 Kvalifikasjonskrav til sikrede eller andre 397
23.2.5 Fremgangsmåter eller rutiner 398
23.3 Brudd på sikkerhetsforskrifter 400
23.3.1 Innledning 400
23.3.2 Når kan foretaket reagere (reaksjonsterskelen) 400

23.3.2.1 Det må foreligge brudd på en sikkerhetsforskrift 400
23.3.2.2 Kravet til årsakssammenheng 403
23.3.2.3 Kravet til skyld 405
23.3.3 Hvordan kan foretaket reagere (reaksjonsmønsteret) 409
23.4 Skjulte handlingsklausuler 413

Kapittel 24 Rednings- og varslingsplikt 416
24.1 Innledning 416
24.2 Varslingsplikten 416
24.3 Redningsplikten 417
24.3.1 Skadeforsikring 417
24.3.2 Personforsikring 419
24.4 Forsømmelse av varslings- og redningsplikten 421

Kapittel 25 Identifikasjon 423
25.1 Problemstilling og oversikt 423
25.2 Identifikasjon mellom forsikringstakeren og hans hjelpere 424
25.3 Identifikasjon mellom sikrede og hans hjelpere utenfor næringsvirksomhet 427
25.3.1 Hovedregelen: Ingen identifikasjon 427
25.3.2 Unntak: «ansvarlig for forsikringsgjenstanden»-identifikasjon 428
25.3.3 Unntak: Ektefelle-identifikasjon 430
25.4 Identifikasjon mellom sikrede og hans hjelpere i næringsvirksomhet 431
25.4.1 Begrepet «sikrede» 431
25.4.2 Utgangspunktet: Partene kan fritt avtale om identifikasjon 432
25.4.3 Særlig om identifikasjon i motorvognforsikring 434

Kapittel 26 Foretakets reklamasjonsplikt, herunder plikten til å informere om retten til nemndsbehandling 436
26.1 Hjemmel og utgangspunkter 436
26.2 Hvilke avslagsgrunner utløser reklamasjonsplikt? 436
26.3 Hvem skal foretaket reklamere overfor? 438
26.4 Reklamasjonens form og innhold 440
26.4.1 Skriftlig beskjed 440
26.4.2 Foretakets standpunkt 440
26.4.3 Orientering om nemndsbehandling 442
26.5 Reklamasjonen skal skje uten ugrunnet opphold 442

DEL V INTERESSE, FORSIKRINGSVERDI OG FORSIKRINGSSUM 449

Kapittel 27 Hva kan være gjenstand for forsikring 451
27.1 Problemstilling 451
27.2 Gjenstanden for forsikring – interessebegrepet 451
27.3 Kravet om lovlig interesse 452
27.3.1 Noen utgangspunkter 452
27.3.2 Karakteren av det ulovlige forholdet 454
27.3.3 Forbindelsen mellom det ulovlige forholdet og den forsikrede interesse 456
27.3.4 Sammenhengen mellom det ulovlige forhold og skaden . 457
27.3.5 Sikredes subjektive klanderverdighet 457
27.3.5.1 Utgangspunktene 457
27.3.5.2 Situasjonen for medforsikrede 458
27.4 Reguleringen i sjøforsikring 459
27.5 Må vedkommende interesse ha en økonomisk verdi? 460

Kapittel 28 Omfanget av foretakets ansvar for forsikringstilfellet 462
28.1 Utvikling og oversikt 462
28.2 Utgangspunktet: Forsikringsverdi og forsikringssum 463
28.2.1 Forsikringsverdi 463
28.2.2 Forsikringssum 465
28.3 Overforsikring og berikelsesforbud 466
28.3.1 Overforsikring 466
28.3.2 Berikelsesforbud 466
28.4 Underforsikring og forsikring på førsterisiko 468
28.4.1 Underforsikring 468
28.4.2 Forsikring på førsterisiko 469
28.5 Fullverdiforsikring og nyverdiklausuler 469
28.5.1 Innledning 469
28.5.2 Fullverdiforsikring 469
28.5.3 Nyverdiklausul 470
28.5.4 Samspillet mellom nyverdiklausul og fullverdiforsikring/førsterisikoforsikring 473
28.6 Reguleringen i fal. § 6-1 474
28.6.1 Innledning 474
28.6.2 Rett til dekning av økonomisk tap 475
28.6.3 Reparasjonsplikt og kontantoppgjør 477
28.7 Taksert forsikringsverdi 478
28.7.1 Innledning 478
28.7.2 Fordeler og ulemper med taksert forsikringsverdi 478
28.7.3 Tilsidesettelse av takserte forsikringsverdier 480
28.8 Dobbeltforsikring 481

28.8.1 Når foreligger dobbeltforsikring? 481
28.8.2 Sikredes stilling 484
28.8.3 Regress mellom foretakene 486
28.9 Forholdet i personforsikring 488
28.9.1 Forsikringsgjenstanden 488
28.9.2 Dobbeltforsikring 490

DEL VI REDNINGSOMKOSTNINGER 493

Kapittel 29 Problemstilling, begrunnelse og virkninger 495
29.1 Problemstilling 495
29.2 Begrunnelsen for dekning av redningsomkostninger 496
29.3 Virkningene av at en pådratt omkostning ansees som en redningsomkostning 497

Kapittel 30 Vilkår for å anse et tiltak som redningstiltak 499
30.1 Krav til selve situasjonen 499
30.2 Krav til tiltaket 503
30.2.1 Tiltaket skal være ekstraordinært 503
30.2.2 Tiltaket kan være en handling eller en unnlatelse 505
30.2.3 Tiltaket skal være forsvarlig 506
30.2.4 Tiltaket behøver ikke å ha ført til et vellykket resultat . . . 507
30.3 Subjektive krav 508
30.3.1 Tiltaket kan iverksettes av hvem som helst 508
30.3.2 Hensikten med tiltaket må være å unngå tap omfattet av forsikringen 508
30.3.3 Den handlende behøver ikke å innse at tiltaket vil kunne medføre omkostninger 509

Kapittel 31 Erstatningsoppgjøret 510
31.1 Hvilke typer av omkostninger kan kreves dekket 510
31.1.1 Utgangspunktet: Alle typer av tap kan kreves dekket 510
31.1.2 «Skade» 510
31.1.3 «Ansvar» 511
31.1.4 «Utgifter» 512
31.1.5 «Annet tap» 512
31.2 Utmåling av redningsomkostninger 514
31.2.1 Utmålingen skal skje etter erstatningsrettslige prinsipper 514
31.2.2 Omkostningene skal i prinsippet dekkes fullt ut 515
31.2.3 Fordeling av redningsomkostninger 515
31.3 Hvem kan kreve redningsomkostninger dekket av foretaket? 518

DEL VII TREDJEMANNS RETT ETTER FORSIKRINGSAVTALEN . . . 521

Kapittel 32 Problemstilling 523

Kapittel 33 Medforsikring i skadeforsikring 525
33.1 Begrep og modeller 525
33.1.1 Begrep 525
33.1.2 Samtidig og sukssesiv medforsikring 526
33.1.3 Komplementær og supplerende medforsikring 527
33.1.4 Automatisk og avtalt medforsikring 528
33.1.5 Selvstendig og uselvstendig medforsikring 529
33.2 Hvem er medforsikret 529
33.2.1 Hjemmel og oversikt 529
33.2.2 Privatforsikring 530
33.2.3 Forsikring av fast eiendom og løsøre 531
33.2.4 Eierskifte 533
33.2.5 Muligheten for avvikende avtalefestede løsninger 536
33.2.5.1 Utgangspunktet 536
33.2.5.2 Unntak fra utgangspunktet 537
33.2.6 Medforsikring med grunnlag i avtale 540
33.2.7 Gjelder det ulovfestede regler om surrogatpant i forsikringskrav? 540
33.3 Medforsikredes stilling mens forsikringsforholdet løper 541
33.3.1 Problemstilling 541
33.3.2 Lovens løsning 542
33.4 Retten til forsikringserstatningen 543
33.4.1 Hvem kan ha rett til erstatning fra foretaket 543
33.4.2 Konkurranseforholdet mellom hovedsikrede og den/de medforsikrede 544
33.4.3 Rett til erstatning ved suksessiv medforsikring 545
33.4.3.1 Problem og oversikt 545
33.4.3.2 Regulære rettighetsoverganger 546
33.4.3.3 Irregulære rettighetsoverganger 546
33.4.4 Prioritetsforholdet mellom eier og panthaver 549
33.4.5 Fordeling ved utilstrekkelig forsikringssum 549
33.4.6 Må medforsikredes krav ha rettsvern? 550
33.5 Medforsikredes innsigelsesvern 552
33.5.1 Innledning 552
33.5.2 Hovedregelen 553
33.5.3 Unntak fra innsigelsesvernet 554
33.5.4 Muligheten for avvikende avtalefestede løsninger 556
33.6 Gjennomføringen av forsikringsoppgjøret 559
33.6.1 Innledning 559
33.6.2 Forsikringsoppgjør og forsikringsutbetaling 559

33.6.2.1 Medforsikring etter fal. § 7-1 første ledd og § 7-2 559
33.6.2.2 Medforsikring etter fal. § 7-1 annet og tredje ledd 560
33.6.2.3 Særlig om sjøforsikring 560
33.7 Den medforsikredes indirekte ansvarsdekning 561

Kapittel 34 Skadelidtes vern i ansvarsforsikring 563
34.1 Innledning 563
34.1.1 Trekantforholdet skadevolder/sikrede – skadelidte – foretak 563
34.1.2 Utviklingslinjer i trekantforholdet 564
34.1.2.1 Den «klassiske» ansvarsforsikringens plass og rolle 564
34.1.2.2 Ansvarsforsikringens plass og rolle i dag 565
34.2 Skadelidtes direktekrav 567
34.2.1 Hjemmel og utgangspunkter 567
34.2.2 Ubetinget direktekrav 567
34.2.3 Opplysningsplikt 570
34.3 Innholdet av direktekravet 571
34.3.1 De erstatningsrettslige innsigelsene 571
34.3.2 De forsikringsrettslige innsigelsene 574
34.4 Beskyttelsen av sikrede og foretaket ved direktekrav 576
34.4.1 Beskyttelsen av skadevolder/sikrede 576
34.4.2 Beskyttelsen av foretaket 578
34.5 Muligheten for avvikende avtaleløsninger 582
34.6 Flere skadelidte 586
34.7 Foretakets regress mot sikrede 587

Kapittel 35 Retten til foretakets ytelser i personforsikring 588
35.1 Oversikt. Problemstillinger 588
35.2 Forsikringsavtalelovens normalløsninger 589
35.2.1 Normalløsningene ved forsikringstakerens død 589
35.2.1.1 Ektefellen har første prioritet 589
35.2.1.2 Arvingene etter lov eller testament har annen prioritet 590
35.2.1.3 Enkelte særlige løsninger 591
35.2.2 Normalløsningen ved annet forfall enn forsikringstakerens død 592
35.2.3 Normalløsningene ved kollektive forsikringer 593
35.3 Fravik fra normalløsningene: Begunstigelse 593
35.3.1 Innledning 593
35.3.2 Oppnevnelse av begunstigede 594
35.3.2.1 Individuell forsikring 594

35.3.2.2 Kollektiv forsikring 595
35.3.3 Formelle krav til oppnevnelse av begunstiget 598
35.3.4 Tilbakekall av begunstigelse 598
35.3.5 Den begunstigedes rettigheter mens forsikringsforholdet løper 599
35.3.6 Omgjøring av begunstigelse 600
35.3.6.1 Bakgrunnen for omgjøringsreglene 600
35.3.6.2 Vilkårene for omgjøring av begunstigelse 601
35.3.6.3 Gjennomføring av omgjøringskravet 603
35.3.7 Omgjøring utenfor begunstigelsestilfellene 604
35.4 Hvilke ytelser er omfattet av fal. kap. 15? 605
35.5 Overdragelse og pantsettelse 608
35.5.1 Overdragelse 608
35.5.2 Pantsettelse 609
35.6 Retten til forsikringserstatningen og innsigelsesvernet 611
35.7 Bortfall av retten til å kreve forsikringssummen ved uverdighet .. 614
35.8 Kritikk av lovens løsninger 616

DEL VIII FORSIKRINGSOPPGJØRET 619

Kapittel 36 Redegjøringsplikten 621
36.1 Innledning. Hvem har redegjøringsplikt? 621
36.2 Innholdet av redegjøringsplikten 623
36.3 Foretakets reaksjonsmidler ved brudd på redegjøringsplikten 626
36.3.1 Oversikt 626
36.3.2 Hovedregelen 627
36.3.3 Unntakene 633
36.3.4 Oppsigelse 637

Kapittel 37 Fastsetting og utbetaling av forsikringserstatningen 639
37.1 Tidspunktet for utbetaling 639
37.2 Utbetaling av forskudd 640
37.3 Foretakets rett til motregning 641
37.4 Retten til renter 644
37.4.1 Bakgrunnen for renteregelen 644
37.4.2 Rentepliktens startpunkt: Hovedregelen 645
37.4.3 Rentepliktens startpunkt: Unntaket ved utlegg 647
37.4.4 Rentepliktens startpunkt: Andre unntak 648
37.4.5 Rentesats, forsikringssum og informasjon 650

Kapittel 38 Frist for å melde krav til foretaket og til å foreta rettslige skritt 651
38.1 Oversikt og bakgrunn 651
38.2 Meldefristregelen 653
38.2.1 Anvendelsesområde og pliktsubjekt 653
38.2.2 Når begynner fristen å løpe? 654
38.2.2.1 Generelt om utgangspunktet for fristen 654
38.2.2.2 Utgangspunktet for fristen i rettshjelpforsikring 655
38.2.2.3 Utgangspunktet for fristen i ansvarsforsikring 656
38.2.2.4 Utgangspunktet for fristen i ulykkesforsikring 658
38.2.3 Hvem skal ha kunnskap i skadeforsikring 659
38.2.4 Gjelder § 8-5 ved regressoppgjør mellom to forsikringsforetak? 660
38.3 Frist for saksanlegg eller krav om nemndsbehandling 661

Kapittel 39 Foreldelse av forsikringskravet 667
39.1 Hovedprinsippene 667
39.2 Foreldelse i ansvarsforsikring 669
39.3 Varsel om foreldelse 671

DEL IX ERSTATNINGSRETTSLIGE SANKSJONER MOT FORETAKET 677

Kapittel 40 Erstatning for pliktbrudd 679
40.1 Innledning 679
40.2 Overordnet pliktnorm 681
40.3 Ansvarsgrunnlaget i forhold til kunden 684
40.3.1 Utgangspunkter og oversikt 684
40.3.2 Aktsomhetsnormen 685
40.3.2.1 Utgangspunktet: pliktbrudd er ikke «faglig forsvarlig adferd» 685
40.3.2.2 Brudd på lov/forskrift kan være unnskyldelig . . 686
40.3.2.3 Betydningen av formålet med bestemmelsen – kravet om relevans 688
40.3.2.4 Uaktsomhet selv om det ikke foreligger brudd på underliggende plikter 689
40.3.3 Pliktbrudd som ikke kan gjøres gjeldende 689
40.4 Særlig om informasjonsansvaret overfor andre enn kunder 692

40.5 Årsakssammenheng 692
40.6 Hvilke tap dekkes. Erstatningsutmåling mv. 693
40.7 Bevisbyrde 695

Forkortelser 697

Litteratur 707

Lovregister 717

Doms- og nemndsavgjørelsesregister 743

Stikkordregister 781